

Warszawa, 10 lutego 2016 r.

Raport o stabilności systemu finansowego – luty 2016 r.

Polski system finansowy w ostatnim półroczu funkcjonował stabilnie. Otoczenie międzynarodowe gospodarki polskiej nadal może być źródłem istotnych zagrożeń, co wymaga utrzymania wysokiej odporności systemu finansowego, zwłaszcza sektora bankowego. Działaniem mogącym negatywnie wpłynąć na odporność sektora bankowego, a tym samym na jego zdolność do finansowania gospodarki, jest ewentualna restrukturyzacja portfela walutowych kredytów hipotecznych według przedłożonej propozycji – wynika z „Raportu o stabilności systemu finansowego – luty 2016 r.”.

Kluczową kwestią dla utrzymania stabilności finansowej jest wysoka odporność sektora bankowego na skutki silnego spowolnienia gospodarczego i zaburzeń rynkowych. **Wyniki symulacji oraz testów warunków skrajnych (stress-testów)**, w których badana jest wrażliwość banków działających w Polsce na wystąpienie mało prawdopodobnych i skrajnie niekorzystnych warunków, **potwierdzają dobrą, choć mniejszą niż w przeszłości odporność tego sektora**. Niższa odporność banków jest efektem ich niższej zyskowności, co z kolei wynika głównie z niskiego poziomu stóp procentowych, nowych obciążeń fiskalnych (podatek od aktywów), wzrostu kosztów związanych z koniecznością odbudowy i wzmacniania funduszy BFG oraz kosztów składki na Fundusz Wsparcia Kredytobiorców.

NBP podkreśla, że **należy unikać działań, które osłabiają zdolność sektora bankowego do tworzenia buforów kapitałowych i ograniczają jego odporność**. Szczególnie negatywne konsekwencje mogłaby mieć, dyskutowana od kilku miesięcy, restrukturyzacja portfela walutowych kredytów hipotecznych. NBP oszacował skutki realizacji ostatniej propozycji przedstawionej przez Kancelarię Prezydenta RP. Należy zastrzec, że szacunki NBP opierają się na uproszczonych założeniach, dlatego konieczne jest dokonanie przez Komisję Nadzoru Finansowego bardziej precyzyjnych wyliczeń opartych na danych dostarczonych bezpośrednio przez banki. Niemniej wyliczenia NBP wskazują, że tylko bezpośredni koszt zwrotu spreadów walutowych i przeliczenia kapitału wszystkich kredytów po tzw. „sprawiedliwym kursie waluty obcej” przyjętym w projekcie ustawy może sięgnąć 44 mld zł (NBP założył jednorazowe ujęcie w wyniku finansowym straty wynikającej z przeliczenia kapitału kredytowego). Biorąc pod uwagę szacunek kosztów restrukturyzacji, około 70 proc. sektora bankowego może zanotować stratę.

Zdaniem NBP kluczowe dla ograniczania ryzyka systemowego są ponadto: monitorowanie wpływu wprowadzonych obciążeń podatkowych na stabilność systemową, kontynuacja restrukturyzacji sektora SKOK, zmiana modelu działania bankowości spółdzielczej i pełne wdrożenie systemów ochrony instytucjonalnej w tym sektorze, ostrożna polityka kredytowa banków w sektorze nieruchomości komercyjnych oraz w zakresie długoterminowych

kredytów o zmiennym oprocentowaniu, dbałość o zachowanie odpowiedniej płynności funduszy inwestycyjnych.

* * *

Stabilność systemu finansowego oznacza, że cały system – a nie tylko poszczególne jego instytucje – prawidłowo wypełnia swoje kluczowe funkcje. Może on więc funkcjonować stabilnie, niezależnie od problemów pojedynczych instytucji, a nawet całych segmentów, o ile nie prowadzi to do poważnych zaburzeń w ciągłości świadczenia usług finansowych na rzecz gospodarki, lub o ile utrzymanie świadczenia tych usług nie wymaga istotnego wsparcia sektora finansowego ze strony sektora publicznego.

Sytuacja sektora bankowego – największego segmentu systemu finansowego – pozostaje dobra i stabilna. **Banki są odporne nawet na istotne pogorszenie warunków ich działalności,** na co wskazuje wysoki poziom współczynników kapitałowych, istotnie przewyższający minimalne wymogi, oraz niska dźwignia finansowa. **Dzieje się tak, mimo że wyniki finansowe banków,** będące podstawowym źródłem wzrostu buforów kapitałowych, w analizowanym okresie **obniżyły się** głównie ze względu na spadek marży odsetkowej¹ oraz nieodsetkowej² netto. **NBP spodziewa się jednak kontynuacji spadku zyskowności sektora bankowego.** W warunkach niskiego poziomu stóp procentowych, któremu odpowiada niższa wysokość marży odsetkowej netto, dalszy spadek zyskowności spowodują: wzrost kosztów operacyjnych związanych m.in. z funkcjonowaniem Funduszu Wsparcia Kredytobiorców, wzrost opłat wnoszonych przez banki na BFG oraz dodatkowe obciążenie fiskalne, tj. opodatkowanie aktywów bankowych.

Tempo wzrostu kredytów dla sektora niefinansowego od około 3 lat jest zbliżone do nominalnego tempa wzrostu PKB, co **nie prowadzi do narastania nierównowag, nie stanowi przeszkody dla wzrostu gospodarczego i jest bezpieczne z punktu widzenia stabilności finansowej.**

Sytuacja płynnościowa banków jest dobra, podobnie jak struktura finansowania ich działalności. Sektor jako całość charakteryzuje się **niskim poziomem luki finansowania³, wysokim udziałem depozytów gospodarstw domowych w pasywach i małą skalą zależności od potencjalnie mniej stabilnego finansowania rynkowego.**

Wysoką odporność polskich banków potwierdziły testy warunków skrajnych obejmujące cyklicznie powtarzaną przez NBP analizę szoku makroekonomicznego, rynkowego

¹ Marża odsetkowa netto – relacja wyniku odsetkowego uzyskanego w danym okresie do średniej wartości aktywów w tym okresie.

² Marża nieodsetkowa netto – relacja wyniku nieodsetkowego uzyskanego w danym okresie do średniej wartości aktywów w tym okresie.

³ Luka finansowania – różnica między sumą kredytów dla sektora niefinansowego, rządowego i samorządowego a sumą depozytów przyjętych od tych sektorów, wyrażona jako procent wartości kredytów.

i płynnościowego. Scenariusz szokowy nie uwzględniał jednak możliwości realizacji propozycji restrukturyzacji walutowych kredytów hipotecznych.

Realizacja scenariusza restrukturyzacji walutowych kredytów hipotecznych wiąże się nie tylko z poniesieniem **kosztu zwrotu spreadów walutowych i przewalutowania kapitału kredytów (szacowanych do poziomu 44 mld zł⁴), ale również z dodatkowymi obciążeniami** obejmującymi koszty zabezpieczenia otwartej pozycji walutowej⁵ banków. Należy podkreślić, że masowe przewalutowanie kredytów może również prowadzić do deprecjacji złotego⁶ oraz rewizji ocen ratingowych na niekorzyść Polski. **Odbudowa niezbędnych buforów kapitałowych byłaby utrudniona z uwagi na już wprowadzony podatek od aktywów.** NBP podkreśla konieczność uwzględnienia tych zagadnień w dalszych pracach nad restrukturyzacją walutowych kredytów hipotecznych.

Banki spółdzielcze w większości przypadków charakteryzują się stabilną sytuacją finansową, chociaż maleje ich zyskowność i zdolność do absorpcji szoków. Niektóre banki spółdzielcze, szczególnie większe, reagują na to wyzwanie odchodzeniem od tradycyjnego modelu biznesowego, jednak **bez należytego przygotowania w zakresie zarządzania ryzykiem** wynikającym z nowych ekspozycji. Może to skutkować koniecznością istotnego wzrostu odpisów na ryzyko kredytowe i w konsekwencji stratami. Dodatkowym wyzwaniem jest **konieczność dostosowania się bankowości spółdzielczej do przepisów CRD IV/CRR. Jednym z rozwiązań jest tworzenie tzw. systemów ochrony instytucjonalnej (IPS),** którego istotą jest wzajemne gwarantowanie płynności i wypłacalności każdego uczestnika tego systemu. **NBP z zadowoleniem przyjmuje utworzenie IPS przez banki spółdzielcze**

i postuluje jak najszybsze ich pełne wdrożenie. Ścisła integracja sektora jest również niezbędna dla ograniczenia ryzyka długookresowego związanego z obecnym modelem bankowości spółdzielczej oraz lepszego wykorzystania jej potencjału rozwojowego.

Sytuacja sektora spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (SKOK) pozostaje trudna i wymaga intensyfikacji procesów naprawczych. W wyniku dotychczasowych działań – głównie likwidacji i przejęć – liczba kas spadła do 49, zmniejszyły się bieżące straty, wzrosły kapitały i ustabilizowała się sytuacja płynnościowa. Mimo to nadal wiele podmiotów wykazuje współczynniki wypłacalności poniżej regulacyjnego minimum lub wręcz ujemne kapitały. Utrzymuje się niska jakość portfela kredytowego (główne źródło problemów sektora SKOK), stan depozytów zmniejsza się.

SKOK nie generują bezpośrednio ryzyka systemowego: skala działalności tego sektora (około 1 proc. aktywów sektora bankowego) oraz jego bezpośrednich powiązań z sektorem

⁴ Przy założeniu, że wszyscy uprawnieni zdecydują o skorzystaniu z proponowanych możliwości.

⁵ Otwarta pozycja walutowa – sytuacja, w której wartość aktywów i pasywów w danej walucie (uwzględniając pozabilansowe transakcje zabezpieczające) nie jest zrównoważona.

⁶ Szacunki kosztów zostały przygotowane przy założeniu kursu złotego z 15 stycznia 2016 r.

bankowym jest niewielka, a usługi finansowe świadczone przez kasy są substytutami usług oferowanych przez banki. NBP wskazuje jednak, że **restrukturyzacja sektora SKOK ma pośrednio szersze konsekwencje, ponieważ angażuje środki Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (BFG)**, przez co zmniejsza się zasób środków dostępnych w razie ewentualnych problemów w ważniejszych systemowo przypadkach. Zmniejszenie zasobów BFG mogłoby mieć skutki systemowe, podobnie jak zwiększenie obciążeń banków w celu ich odbudowy.

Sytuacja niekredytowych instytucji finansowych – zakładów ubezpieczeń, funduszy emerytalnych i funduszy inwestycyjnych – **jest dobra i nie stwarza ryzyka dla ciągłości świadczenia przez nie usług finansowych**. Z uwagi na tradycyjny charakter oferowanych produktów i inwestycji oraz niewielką skalę powiązań z sektorem bankowym instytucje te nie stwarzają zagrożenia dla stabilnego funkcjonowania systemu finansowego. Towarzystwa funduszy inwestycyjnych powinny dbać o utrzymanie płynności aktywów otwartych funduszy inwestycyjnych na poziomie, który pozwoliłby im umarzać jednostki uczestnictwa nawet w sytuacji zaburzeń rynkowych.

Czynnikiem sprzyjającym stabilności finansowej jest nieobecność w krajowej gospodarce nierównowag, które mogłyby istotnie zagrozić wzrostowi gospodarczemu oraz bezpieczeństwu funkcjonowania instytucji finansowych. Jedynie na **rynku nieruchomości komercyjnych wciąż zwiększa się nadwyżka podaży**. NBP nie traktuje jednak tej nierównowagi jako zagrożenia dla stabilności krajowego systemu finansowego, gdyż większość projektów jest finansowana przez podmioty zagraniczne.

W analizowanym okresie wzmocnione zostały instytucjonalne ramy polityki gospodarczej w obszarze stabilności systemu finansowego. 1 listopada 2015 r. **weszła w życie ustawa o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym**, na mocy której **Komitet Stabilności Finansowej pełni funkcję organu nadzoru makroostrożnościowego w Polsce**.

„Raport o stabilności systemu finansowego” zawiera – obok wyników analiz ryzyka występującego w systemie finansowym – również **rekomendacje**, których realizacja przyczyniłaby się w sposób bezpośredni lub pośredni do ograniczenia ryzyka systemowego i wzmocnienia odporności polskiego systemu finansowego. Rekomendacje te dotyczą zarówno regulacji systemu finansowego i sieci bezpieczeństwa finansowego, jak i sytuacji poszczególnych segmentów tego systemu. W ocenie NBP wskazane jest:

- unikanie działań stanowiących zagrożenie dla stabilnego funkcjonowania systemu finansowego, szczególnie w zakresie rozwiązań dotyczących portfela walutowych kredytów mieszkaniowych,
- monitorowanie wpływu wprowadzonych obciążeń podatkowych dla instytucji finansowych na funkcjonowanie systemu finansowego i przeciwdziałanie niepożądanym skutkom ubocznym,
- kontynuacja restrukturyzacji sektora SKOK,

- ściślejsza integracja sektora bankowości spółdzielczej i pełne wdrożenie systemów ochrony instytucjonalnej,
- prowadzenie przez banki polityki kredytowej zapewniającej posiadanie wystarczających buforów dochodowych przez kredytobiorców zaciągających długoterminowe kredyty o zmiennym oprocentowaniu, na wypadek wzrostu stóp procentowych,
- prowadzenie szczególnie ostrożnej polityki kredytowej przez banki w segmencie kredytowania nieruchomości komercyjnych,
- zachowanie przez TFI szczególnej dbałości o odpowiednią płynność aktywów funduszy inwestycyjnych otwartych.